

Svetski dan rendžera ustanovljen je 1992. godine u Nacionalnom parku „PIK“ u Velikoj Britaniji, osnivanjem Međunarodne rendžerske federacije (International Ranger Federation-IRF), sa ciljem unapređenja statusa i rada organizacija rendžera širom sveta. Od te godine, svakog 31. jula, rendžeri širom sveta obeležavaju svoj dan, među njima i rendžeri Nacionalnog parka „Kopaonik“.

Čuvar prirode u u 30-godišnjem periodu

Najstariji srpski rendžer zvanično sa tim zvanjem, koje s ponosom nosi duže od 30 godina, je gospodin Rajko Nikolić, mada umesto tog naziva preuzetog iz anglosaksonskog govornog područja više voli naš, današnji - čuvar prirode, koji odgovara opisu posla kojim se bavi.

- Trećinu veka ozbiljno radim ovaj posao. Prvih 15 dana mog rada u NP proveo sam iščitavajući propise vezane za zaštitu prirode iz raznih izvora, najviše se oslanjajući na Zakon o nacionalnim parkovima Srbije, pošto još nismo imali krovni Zakon o zaštiti prirode. Drugi korak bio je odlazak kod direktora sa zahtevom da želim samostalno da odlučujem i imam određen integritet u donošenju odluka (privesti ili oprostiti) i postupaka (prinudom sprečiti uništavanje zaštićenog područja), što mi je bilo odobreno. I tada i sada, čuvari prirode imaju odobrenu asistenciju policije tokom 24 sata ukoliko čuvar proceni da ne može samostalno da reši problem. Ukoliko može, sam ga rešava. Međutim, sada je naišla neka moda sa zapada i forsiranje metode ubeđivanja prestupnika. Smatram da na taj način ne možemo sačuvati Kopaonik, a to ne mogu ni kolege sa zapada, ali to ne iznose u javnost - kaže gospodin Nikolić, i priseća se prvog kontakta sa prekršiocem, beračem borovnica nedozvoljenim sredstvima, koji je pokušao da ga podmiti, ali je na kraju, po presudi sudije za prekršaje platio kaznu u visini dobre jednomesečne zarade.

Za razliku od drugih nacionalnih parkova u Srbiji, NP „Kopaonik“ je, sticajem srećnih ili nesrećnih okolnosti, i turistički centar, trenutno u završnoj fazi konstituisanja i pozicioniranja na mapi evropskih planinskih centara elitnog turizma. Boravak velikog broja ljudi na zaštićenom

području uvek je potencijalna opasnost da se iz neznanja, svesno ili nesvesno neko „ogreši“ o prirodu.

- S obzirom da je turistički centar u izgradnji imamo problem oko zaštite određenih vrsta biljaka i životinja, ali i problem sa građevincima i gostima. U samim počecima, izgradnja hotela i drugih objekata na Kopaoniku, započinjala je na „hajdučki“ način. Danas smo moje kolege i ja to uspele da privedemo redu i radovi mogu da počnu tek kada se na uvid donese kompletna dokumentacija. A mi, čuvari prirode, tek onda moramo da budemo na oprezu u slučaju pokušaja dograđivanja, proširivanja, radi sticanja ekstra prihoda, u slučaju prodaje i rentiranja. Zato u odnosu na druge parkove u Srbiji imamo dodatne aktivnosti koje nisu direktno vezane za očuvanje prirode, a indirektno mnogo mogu da naštetite, ako se ne radi po propisima - objašnjava rendžer.

□□□□□□□□□□ **Kopaonik biser Srbije**

Čuvari prirode u NP „Kopaonik“ (za NP proglašen 1981) u epicentru su svih zbivanja na ovoj planini, pa tako i turističkih. O izgradnji, održavanju, korišćenju pomoćnih objekata, šetnih, biciklističkih, planinskih staza za „prosečne“ goste (one od 07 - 77 godina) odgovorna je planinska vodička služba, koja organizovano, po tim istim stazama vodi turiste. Organizuju se pešačke ture i izleti, posebno atraktivni zbog položaja turističkog centra projektovanog da za 3 - 4 sata pešačenja u jednom pravcu, svi vrhovi, vidikovci, budu dostupni.

Obilazak Kopaonika, prisustvom dva konjička kluba iz Beograda, moguć je i konjima. Kopaonik je poznat po kampovima za decu koji razvijaju kod njih ljubav prema prirodi i snalaženje u njoj, i to su samo neki od razloga što broj gostiju ne pada ni leti ni zimi, čak je u toku sezone 2020/21. broj domaćih turista vidno porastao. Razlog sve većeg interesovanja za Kopaonik je i taj što o njemu nije do kraja ispirčana priča i svaki novi dolazak otkriva neka skrovena mesta i nove mogućnosti. I sve to je pod ingerencijom čuvara prirode.

Za buduće ljubitelje i korisnike prirode i ovog prostora, Rajko Nikolić je osmislio i vodi Školu dobrovoljnih čuvara prirode, koju je do sada uspešno savladalo 300 mališana iz svih krajeva Srbije, najviše iz Vlasotinca. Ideju za to je podstakla devojčica iz Rume koja je za vreme kampovanja sa roditeljima na izletištu Kadijevac, zainteresovana za sve tajne prirode, zapitkivala našeg rendžera. Malo poduke, malo praktične nastave i Jelena je pred komisijom u Upravi NP, među kojima nije bilo njenog nastavnika, zablistala i postala prvi sertifikovani dobrovoljni čuvar prirode.

Carstvo gljiva i borovnica

Poslednjih deset godina Kopaonik je sinonim za borovnice i vrganje, kojih je doduše oduvek bilo, ali zahvaljujući manifestacijama „Dani borovnice“ i „Dani vrganja“, glas o tome se proširio. Na ruku tome išlo je i formiranje turističkih organizacija Raške i Brusa koje su iskoriste mogućnost NP u pogledu ljudskog faktora i prirodnih vrednosti koje mogu da budu dostupne svima, radi zajedničkog interesa.

- Primetno je da ljudi godinama dolaze sa namerom da prisustvuju manifestaciji. „Dani vrganja“ su malo odmakli u odnosu na „Dane borovnica“, a za to postoji i objašnjenje. Gljiva je u nauci bila zapostavljena sve do 70-tih godina prošlog veka. Tek poslednju deceniju-dve mikologija je jako napredovala, literatura postala dostupnija, a gljivari svojim aktivnostima doprineli podizanju svesti o tome da se „carstvo gljiva“ nalazi istovremeno na kraju i na početku svih životnih ciklusa - objašnjava rendžer, koji je „pod stare dane“ odlučio da polaže test za zvanje gljivara, a potom se upisao i u malobrojne determinatore sa sertifikatom, i na taj način potvrdio svoje znanje i u ovoj oblasti, jer „čuvari prirode moraju da znaju nešto o tome kada ih neko priupita“. A kada pitaju Rajka mogu da očekuju iscrpan odgovor.

Aktivnost čuvara prirode je i podučavanje komercijalnih berača gljiva, borovnica i drugih plodova o pravilnom branju, bez uništavanja, kao i sprečavanje nelegalnih radnji.

A zimi, neko odmara, ali ne i Rajko, zadužen za kontakt sa gostima i posetiocima u Turističkom centru, te obavljanje delatnosti oko naknade za korišćenje zaštićenog područja. Taj deo posla mu najteže pada. Ali mora se, jer je staro pravilo da ako se ne plati, manje se ceni. Ako neki skijaš skrene sa staze, tu je opet Rajko. Dovoljno je da mu iz gorske službe za spasavanje jave zadnju lokaciju na kojoj je skijaš viđen, da zna gde da ga traže. Zima služi i za obnavljanje prijateljstava. Za to ume da bude i kratka.

Rajko Nikolić za dve godine odlazi u zasluženu penziju, ali već kuje planove šta će da radi, ali sa Kopaonika ne odlazi.

